

Попчук Марія,

*аспірант кафедри психолого-педагогічних дисциплін,
факультет політико-інформаційного менеджменту,
Національний університет «Острозька академія»
(м. Острог)*

ОСОБЛИВОСТІ МЕТАКОГНІТИВНОЇ САМОРЕГУЛЯЦІЇ У КОНТЕКСТІ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ

Стаття розкриває особливості метакогнітивної саморегуляції у контексті прийняття рішень. Висвітлюється важливість метакогнітивної саморегуляції, а саме контролю у метапам'яті.

Ключові слова: *метапізнання, метакогнітивна саморегуляція, контроль, метапам'ять.*

Статья раскрывает особенности метакогнитивной саморегуляции в контексте принятия решений. Подчеркивается важность метакогнитивной саморегуляции, а именно контроля в метапамяти.

Ключевые слова: *метапознание, метакогнитивная саморегуляция, контроль, метапамять.*

The article reveals the features of metacognitive self-regulation in the context of decision making. Highlights the importance of metacognitive self-regulation, especially control of metamemory.

Keywords: *metacognition, metacognitive self-regulation, control, metamemory.*

Все більше уваги у сучасних дослідженнях приділяється проблемі метакогнітивних процесів. Метапізнання розглядається як одна із умов успішності пізнавальної діяльності. Такі сучасні дослідники як Флелвел Д., Браун А., Рейд М. заявляють про особливу групу метакогнітивних процесів, які виконують функцію контролю і управління інтелектуальною діяльністю [5]. Метакогнітивна саморегуляція, як компонент метапізнання, має безпосереднє відношення до управління інтелектуальними ресурсами, контролем за протіканням процесів переробки інформації, а також є внутрішньою умовою здійснення інтелектуальної діяльності, також є важливим чинником при прийнятті

рішень. Інтелектуальний розвиток передбачає формування метакогнітивних механізмів інтелектуальної саморегуляції.

Проблема вивчення закономірностей формування метакогнітивної саморегуляції, управління людиною власною поведінкою в психології є однією з найбільш фундаментальних задач. У сучасній психологічній науці її розробка ведеться в багатьох теоретико-прикладних напрямках. З різними аспектами саморегуляції пов'язані дослідження К. А. Абульханової-Славської, В. А. Іваннікова, О. А. Конопкіна, В. І. Моросанової, О. М. Леонтьєва, В. Д. Шадрикова, Я. А. Пономарьова та ін.

Значення саморегуляції для досягнення успіхів у діяльності очевидно. Її роль у розвитку людини підкреслювали багато авторів, називаючи її по-різному (довільне поведження, самоконтроль, керування своєю діяльністю і т. д.). Саморегуляція впливає на розвиток потенційних можливостей людини, в тому числі й інтелекту. Вагомий внесок у дослідження проблеми саморегуляції зробив Г.С. Никифоров. На його думку, під психічним саморегулюванням можна розуміти свідомий вплив людини на психічні процеси, стани, властивості, діяльність, особисту поведінку з метою зберігання або зміни характеру їх функціонування. Головним конструктом у поглядах Г.С. Никифорова на перебіг саморегуляції є самоконтроль людини, який він визначив як усвідомлення й оцінку суб'єктом особистих дій, психічних процесів і станів [3].

Проблема саморегуляції діяльності з точки зору функціонального підходу найбільш ґрунтовно була досліджена О.А. Конопкіним та його послідовниками. Запропонована функціональна структура процесу саморегуляції включала ціль діяльності, що прийнята суб'єктом (ціль), суб'єктивну модель значущих умов діяльності (модель умов), програму виконавчих дій (програма), систему критеріїв успішності діяльності (критерії успіху), інформацію щодо реально досягнутих результатів (інформація про результати), рішення щодо корекцій системи [2].

Для успішності інтелектуальної діяльності необхідно опанувати процесами планування, поточного контролю за діяльністю, передбачення результатів. Як показали дослідження (В.С. Юркевич, Н.С. Лейтес) не сформованість саморегуляції породжує неуспішність у плані незасвоєння знань у заданому темпі, недостатню продуктивність інтелектуальної діяльності, нездатність приймати конструктивні рішення і т.д. Прийняття завдання, збереження його до кінця роботи, самоконтроль у процесі діяльності, адекватна оцінка результату забезпечується розвитком саморегуляції.

Отже, метакогнітивна саморегуляція, будучи основою інтелектуальної рефлексії, припускає можливість ефективного і раціонального управління інтелектуальною діяльністю і когнітивними ресурсами. Для того, щоб керувати власною пізнавальною діяльністю, а саме контролювати її, потрібно усвідомлювати стратегію, якою користується суб'єкт. Вибір стратегій та їх усвідомлення – це особлива функція метапізнання. В даному випадку, ми розглянемо два види контролю, на прикладі метапам'яті. Контроль може бути мимовільним. Це спостереження без втручання. З іншого боку – довільним і усвідомленим. Стратегія переробки інформації – це адекватна (релевантна) задачі пізнавальна або поведінкова активність, яка знаходиться під довільним контролем суб'єкта і використовується для підвищення продуктивності запам'ятовування. Прикладами стратегій можуть бути повторення, групування матеріалу, використання образів посередників, задавання додаткових запитань до матеріалу. Метапам'ять зводиться до двох найважливіших речей – це усвідомлення стратегій та їх вибір для даної ситуації. Крім вибору стратегій є ще використання моніторингу за поточним способом переробки матеріалу, модифікація і зміна стратегій, вироблення критерію відповіді.

Наразі слід зазначити, що такий напрям дослідження особистості як метакогнітивна саморегуляція, а саме у ситуації прийняття рішень, залишається досить актуальним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Абульханова-Славская К.А. Деятельность и психология личности [Текст] / К.А. Абульханова-Славская -М.: Наука, – 1980.-335 с.
2. Конопкин О.А. Психологические механизмы регуляции деятельности [Текст] / О.А. Конопкин -М., – 1980.
3. Никифоров Г.С. Самоконтроль человека [Текст] / Г.С.Никифоров -Л., – 1989.
4. Холодная М.А., Кочарян А.С. Когнитивный стиль: когнитивное пространство индивидуального интеллекта / М.А. Холодная, А.С. Кочарян // Психологические проблемы индивидуальности[Текст]. – Вып. II. – Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1985. – С. 157-162.
5. Flawell J.H. Metacognitive aspects of Problem solving // L.V. Resnick (ed). The nature of intelligence. Hillsdale, N.Y. Erlbaum, 1976.